

DER RING DES NIBELUNGEN

DAS RHEINGOLD

Theo Adam *Wotan* Karl-Heinz Stryczek *Donner* Eberhard Büchner *Froh* Peter Schreier *Loge* Matti Salminen *Fafner* Roland Bracht *Fasolt* Yvonne Minton *Fricka* Marita Napier *Freia* Ortrun Wenkel *Erda* Sigmund Nimsgern *Alberich* Christian Vogel *Mime* Lucia Popp, Uta Prew, Hanna Schwarz *Rheintöchter*

DIE WALKURE

Siegfried Jerusalem *Sigmund* Jessye Norman *Sieglinde* Kurt Moll *Hunding* Jeannine Altmeyer *Brünnhilde* Theo Adam *Wotan* Yvonne Minton *Fricka* Eva-Maria Bundschuh, Cheryl Studer, Ortrun Wenkel, Anne Gjevang, Ruth Falcon Christel Borchers, Kathleen Kuhlmann, Uta Prew *Walküren*

SIEGFRIED

René Kollo *Siegfried* Matti Salminen *Fafner* Peter Schreier *Mime* Ortrun Wenkel *Erda* Theo Adam *Der Wanderer* Jeannine Altmeyer *Brünnhilde* Sigmund Nimsgern *Alberich* Norma Sharp *Waldvogel*

GÖTTERDÄMMERUNG

René Kollo *Siegfried* Jeannine Altmeyer *Brünnhilde* Hans Günter Nöcker *Gunter* Norma Sharp *Gutrune* Sigmund Nimsgern *Alberich* Ortrun Wenkel *Waltraute* Matti Salminen *Hagen* Anne Gjevang, Ruth Falcon, Daphne Evangelatos *Nornen* Lucia Popp, Uta Prew, Hanna Schwarz *Rheintöchter*

Staatskapelle Dresden, Staatsopernchor Dresden o.l.v. Marek Janowski
BIMG 74321 45418 2/45419 2/45420 2/45421 2, Opname 1983

LAAG GEPRIJSD EN HOOG GEPREZEN

In zijn essay *De kunst en de revolutie* uit 1849 schetst Wagner een beeld van de plaats en de functie die de kunst volgens hem in de maatschappij dient in te nemen. Centraal daarin staat zijn kritiek op de toenemende commercialisering van de cultuur: de kunst komt volgens Wagner steeds meer onder het dictaat van de markteconomie te staan: haar oorspronkelijke religieuze dimensie heeft moeten wijken voor een elitaire genotsindustrie. De kunst is, aldus Wagner, een aangelegenheid geworden van bankiers en industriëlen, daar waar de eigenlijke voedingsbodem van ware kunst het gehele volk is; het ware kunstwerk is immers per definitie een "Gesamtkunstwerk", i.e. een kunstwerk waaraan het gezamenlijke bewustzijn van het volk ten grondslag ligt en waarin het volk zich ook als dusdanig in kan herkennen.

Gedurende zijn ganse leven heeft Wagner er op verschillende (en niet zelden contradictorische) wijzen naar gestreefd om deze noodzakelijke relatie tussen het volk en het kunstwerk opnieuw te verstevigen. Eén element daarvan is Wagners claim om de kunst, in zoverre deze noodzakelijkerwijze een produkt is van het gezamenlijke volk, ook daadwerkelijk voor dat volk toegankelijk te maken; m.a.w. Wagner stelt dat het publiek *vrije toegang* moet krijgen tot zijn -in principe "eigen"-kunst.

Wagners eis mag dan al extreem en utopisch klinken, de nieuw uitgebrachte integrale Ring-cyclus o.l.v. Marek Janowski zet toch een lovenswaardige stap in deze richting: de volledige, 14-delige Ring-box op het label BMG is dezer dagen immers ver-

krijgbaar voor de luttel som van ca. 2500 Bfr. Van de elite naar het volk: Wagner "for the millions".

Het spreekt voor zich dat een dergelijk laag geprijsde Ring de mogelijkheden van een gunstige prijs-kwaliteitsverhouding ten stelligste begunstigt. Doch de lage prijs is niet eens nodig om de Janowski-opname naar voren te schuiven als een produkt van zeer hoge homogene kwaliteit. Met name de directie van Janowski zelf enerzijds en de uitgelezen schare zangers anderzijds staan borg voor een solide en vrijwel voortdurend aangrijpende uitvoering.

Marek Janowski heeft ondubbelzinnig geopteerd voor een ongecompliceerde interpretatie van Wagners werk: hij laat de partituur haar natuurlijke gang gaan; zijn interpretatie is wars van zogenaamde "Wagneriaanse" diepzinnigheid en hij toont zich immuun voor de nefaste tendens om steeds vindingrijker en origineler te willen zijn dan de respectabele voorgangers of dan de componist zelf. Janowski kiest voor een nauwgezette rechttoerechtaanweergave van de Ring en paradoxaal genoeg leidt dat tot een opname die qua dramatische impact hoegenaamd niet hoeft onder te doen voor de Bühnensies van Böhm en Boulez. Dat de Janowski-opname (opgenomen in de Lukaskirche te Dresden) bovendien niet gestoord wordt door geruis, gedonder en ander luisteronvriendelijk geraas is zeker nog een extra troef.

Janowski wordt in zijn interpretatie bijgestaan door een zeer accuraat en gedecideerd spelende Staatskapelle Dresden. De tutti's klinken over het algemeen warm en zinderend, maar neigen nooit naar bombastisch geblaas; de ontelbare solo's zijn verzorgd en

sommige solosonoriteiten ronduit schitterend (hobo, althobo, hoorn!); in de "recitativische" passages weet Janowski zijn orkest gepast in toom te houden maar zorgt hij er tegelijkertijd voor dat de aandacht nooit verslapt. In de uitgesproken instrumentale passages geeft het orkest blijk van een goed ontwikkeld balansgevoel, zodat -ik herhaal het- de natuurlijkheid van de muziek nooit verloren dreigt te gaan. Kortom, de Staatskapelle manifesteert zich als een oerdegelijk en betrouwbaar orkest, dat vooral dankzij zijn hout- en koperblazerssectie voor kleur, dynamiek en spanning weet te zorgen.

Wat de zangersbezetting betreft mag het een wonder heten dat het überhaupt mogelijk is geweest om een dergelijke keurgroep samen te brengen. Bij de mannenrollen is vooral de prestatie van Peter Schreier onovertroffen: in een puntgaaf Duits, met een quasi "hoorbare" mimiek en een door liedkunst verfijnde zin voor detail zet hij een chagrijnige, miezerige Mime neer in *Siegfried* en een aalgladde, schimmige Loge in *Das Rheingold*. Schreiers verfijning contrasteert enorm met het haast onmenselijke stemgeluid dat Matti Salminen als Fafner laat horen: Salminen zingt brutaal en onbehouden; hij brult meer dan hij zingt, maar hij weet daarmee perfect de sfeer te treffen van de domme reus enerzijds (*Das Rheingold*) en van de vadsige draak anderzijds (*Siegfried*). Het is echter een enigszins dubieuze keuze geweest om Salminen ook de rol van Hagen te laten zingen: niet alleen heeft Salminen een dermate herkenbare stem dat een dubbel gebruik ervan onwillekeurig tot een soort van identiteitsvermenging leidt, maar vooral blijft Salminen als Hagen wat hangen in het stilistisch idioom van zijn Fafner-interpretatie. De Hagen-figuur wordt daardoor uitermate brutaal voorgesteld, zodat andere aspecten van zijn karakter (zijn wrok, zijn eenzaamheid, zijn arglist) minder geraffineerd aan bod kunnen komen; desalniettemin blijft zijn vertolking, zeker in dramatisch opzicht, ronduit impressionant.

Theo Adam profileert zich in zijn Wotan-rol duidelijk en intelligent op twee verschillende niveaus: als drukdoende God (*Das Rheingold*, *Die Walküre*) is zijn stem vaak hard en rauw, in de hoogte soms zelfs wat benepen; gefixeerd als hij is op de ring, de verdragen, de vloek en de hele rompslomp die eruit voortvloeit, lijkt het alsof hij zich meer door zijn kwaad- en opgewondenheid laat leiden dan door zijn goddelijke waardigheid; als Wanderer daarentegen (*Siegfried*) krijgt Wotan een serene, haast melancholische uitdrukking: onder meer in de ontmoeting met Erda (Ortrun Wenkel) in *Siegfried* leidt dit tot een van de mooiste passages uit deze integrale opname.

Wat de heldentenoren betreft, verdienen zowel Siegfried Jerusalem (Siegmond) als René Kollo (Siegfried) lof voor de aanhoudende klaarheid van hun stem, de zuiverheid van hun dictie en de viriliteit van hun interpretatie. De Hundung van Kurt Moll is totaal inzoverre hij tegelijkertijd waardig en dreigend overkomt, Siegmund Nimsgern overtuigt ten volle als gluisperige maar krachtige Alberich. Ook de resterende mannenrollen zijn solide ingevuld.

Dat het geen sinecure is om een tegengewicht te bieden voor al het mannelijke zanggeweld, heeft Jeanine Altmeyer als Brünnhilde ongetwijfeld aan den lijve

kunnen ondervinden. Haar uitvoering charmeert ongetwijfeld door haar frisse, niet overdramatiserende klank, doch jammer genoeg lijkt de de partij haar zodanig op de proef te stellen dat ze nog maar over een zeer kleine marge voor nuancering en interpretatie beschikt. Soms dreigt haar Brünnhilde daardoor wat vlak te worden; groot is dan ook de voldoening wanneer blijkt dat Altmeyer merkwaardig genoeg haar vocale climax bereikt in één van de meest veeleisende passages van het hele werk, met name in de slotmonoloog uit *Götterdämmerung*: een waardevolle beloning voor een doorgedreven beluistering. Deze Ring-opname -een heruitgave van een opname uit 1981-1983- is omwille van haar degelijkheid, haar constante niveau en haar goede klankkwaliteit (de eerste digitale Ring) een absolute aanrader voor eenieder die op een onbevungen en onbevooroordeelde wijze Wagners magnum opus wil leren kennen (i.c. de jonge Wagnerianen), en voor allen die de persistentie van een porseleinen bord verkiezen boven het efemere genot aan een design-servies (i.c. de oudere Wagnerianen).

Pieter Bergé